

ایڈیٹر و پبلشر عبداللطیف الکریم پرنٹنگ پریس ٹیبل باغ کوئٹہ خان شہک کرسا پورہ آفس 302 تھرڈ فلور یونیورسٹی کمپلیکس فیز 1 جناح روڈ کوئٹہ خان تالان کرے

15 جنوری 2026ء

گل خان نصیر، سنت و سیوت ناچیدہ

پتی آ مورخ و ملک الشعراء گل خان نصیر تینا کتاب ”تاریخ بلوچستان“ اٹی ”غلط استدلال“ نا سر حال اٹ نوشتہ لیک کہ ”بھارت غلط بین مورخ آک بیرہ بولی نا سوب آن براہوئی قبیلہ ء ایلو بلوچ قبیلہ غایتان اسر جتا ء قوم اس خیال کریو، حالانکہ دا پک ء راتگی سے کہ بیرہ بولی نا سخی قومیت نا سوب جوڑ متنگ کپک - قوم اسے نا زبان آ ہمو جاگہ نا ماحول، و ارا نا نیازی تیان ہم بھلوز ہم اس تمک - دنگہ براہوئی پاروک آتا عہد حکومت اٹی ہر اتم بھارت آو غانی یا خاص بلوچی بولی پاروک آ قبیلہ غاک اوقتا ہوت مسرا دا قبیلہ اٹی اوار مسر، و براہوئی پاروک آتون برام کریر، منہ پشت آن پداو لک تینا لمہ ٹی بولی پشتو یا بلوچی آن اصل نا بلد مسر - و ہندا براہوئی بولی ء تینا لمہ ٹی بولی آنا بر ایرہ - داہد اسکان کہ اصل براہوئی پاروک و پوسکن بروک براہوئی قبیلہ غاکیش چغ غرق اس کنگ متوک - ہندن میر چا کر خان رندا تون ہنسا ہرا بلوچ قبیلہ غاک ملتان، ڈیرہ جات ودلی نا ایب کب اسٹ آبا د مسر - او لک ایبو ہمدولیس انا بولی ء تینا لمہ ٹی بولی سر پندر ایرہ پارہ - بلوچی زبان آن او لک ہم ہندن نا بلد ء، دنگہ ہمو جاگہ نا اصل ڈیرہ وال یا ہندوستانی اس مرک - بلوچ آٹا اصل سیم آ ہمو بلوچی و براہوئی پاروک آ بندغ آتے ہنگے ہرا لک اسہ یا ارا پشت آن سندھ اٹی ہنا نو آبا د مسنو، و ہموڑے برام کریو، ایو او لک تینا لمہ ٹی بولی ء اسٹ آن درینو“ گل خان نصیر مونی

پانک کہ ”بس بیرہ بولی تا جتانی نا سوب آن براہوئی تے بلوچ آتیان جتا ء قوم اس تنگ اسہ بھارت بھلوز بیک اسے“ - گل خان نصیر سنت و سیوت نا بیرہ است خواہی کتو کہ، بلکن دانا پاش آن پاش تبلیغ ء کریکہ، او ”تاریخ بلوچستان“ ء نوشتہ کنگ نا سوب آتے بیان کرسا پانک کہ دانا سخت داس: ”بلوچ آتے اوقتا باوہ جیرہ غا تا سرفر و شیانہ کار نامہ غایتان درستی راسی کرفسا قومی سیوت و ایلمی و سرفروشی نا ہندن ء ماحول اس جوڑ کنگ، ہرائی و لشت کرسا تتا ورناک تینا قوم و وطن نا آجوتی و سر بلندی کن اسہ جاگہ کج مسراج ء قربانی اس تنگ آن خلس“ - گل خان نصیر نا ہندا جوزہ و اونا ہندا موقف ایو او دے بلوچ قوم انا بیرہ جوڑ کرینے، و قوم انا بیرہ، ورنہ، خواندہ بے خواندہ و زندانا ہر تپہ غا تعلقدار بندغ ء تینا کنگ آچکانے، ایو نصیر پین و ہلسا ہرکس نازیک - دا ہمو کوزار ء ہرا دے بلوچ قوم کج گس است آن دنگ کپک - زندہ قوم ہمو لک پانگرہ، ہرا لک تینا تاریخ ء اسٹ آتخرہ، و اونا جوان و مثبت انگا پبلو تیان فاندہ ہر فرہ - و اونا متگی انگا پبلو تیان پاریز کیرہ، و اوھتیاں کنگ نا پارت و اشرواشنی کیرہ - و ہمو لک ہرا لک بیرہ تاریخ ء داسوب آن اسٹ آتخرہ کہ اوڑ ایرہ ناز کنگ کیر، او غنی و مثبت پبلو تے گوجار، اوھتیاں کج اس ہیل کپس، او لک ”مزدہ پرست“ پانگرہ - گل خان نصیر کون آ بندغ آک ہنا ہموستین و ماضیک ء، و ہندا لک نا آخت متنگ کیرہ، و لے شرت دادے کہ کن او فتنہ تینا حال یعنی ساڑی زمانہ نار اہتون جوڑ کین -

اسلامی صحافت، ڈکھیائی تیٹی شریدار متنگ

جوان اونا اٹی و بے تھی نا وڑ اٹی شریدار مرک -
جوان اسہ ہزوہ اسے ہم دوا داس
مرے تو ایو ہزوہ غاک ہم اوڑاں بے چکا متنگ کپک - بلکل اونا ڈکھو ڈو اٹی اوار مرہ - دا دور نا ایو پالو دا ہم ارے کہ کہ جون انا پین شیخ اسے ٹی پین اس لک، یا پین وڑ اسے نا پینتی اسے اٹی اختہ کج او مزغ ء وڈہ ایبک، مزغ دمستی ہمولپ ء سہلک و سفا کنگ کن چنگک اسٹ اختہ مرک - نت و دور سگ نا بنا ء کیرہ، و ہمو وخت اسکان اسرات متک - تاکہ دا داغ، اپ یا بجھی مرف - مزغ و اسلنگ کپک کہ ایو لک ہم او دے خمر، اگہ داغ بھلن مرے تو او دے سفا کرسا دا ہیبت انا خیال ء چنگک کہ دو کوش اٹی جون آشورا کس اٹی ہم ہف - بندغ نا اسٹ اٹی جون آ لگوک آجھی آن بد بریک - و لے او جون انا ہمو شیخ آن بد دیک - اونا زبان او دے خراب پاک - بلکن او پورہ خیر خواہی و درد مندی آن جون ء پاک سفا کنگ نا کوشت کپک - اصل ہمو وڈا اسر مسلمان اسے نا ایو مسلمان نازی آ دا حق ارے کہ او تینا ہیلم نا بھل و کاریم و کوزار اہرے، و ہراڑے او دے حق انا کرسا نلوک خنے یا تھل تمک آخنے یا اونا پین زوری و کتی اسے انا معلومار مرے تو اونا اصلاح نا چرت ء غلے، او دے سبواہیے - او دے پت و شون کے و اونا غلط انگا کاریم نا بھارت گجینی و وڈو مندی اسٹ پیدواری ء کے تاکہ اونا ہیلم تری زی آ تقیید ہنسا ہم اوڑاں خیر خواہی نا پت لے، و دا محسوس کرفسا اونا منتور مرے کہ کنا ہیلم ء کتے ہر چھو - حضور مسلمان تے اسہ جون انا چندی ہزوہ غایتنا ہر گوندانے - حضور کنا ہیلم کنا پانک آ بیوس کل ول کرمانے: ”مومسن آک رحملی، تین پتینی مہر و شرف و تین پتینی ڈکھیائی نارک اٹی خیر خواہی نا بوزہ غاں بیوس جوانی اٹ سر تنگ بھارت شکل ء -

..... برکت زیب سالانی
تعلقداری تا گندگ کن ڈکھیائی ٹی شریدار متنگ ہم بھارت اہم و کزداس ادا کیک - ہر اصیبت اٹی کاریم برے، اللہ نا رسول اونا اہیت اٹی اسر دور اسے ٹی روشائی تالان کرینے، فرمانکے: ”مومسن آک رحملی، تین پتینی مہر، مریبت، و اسٹ ایلو نا ڈکھیائی تا درک اٹی ہندن ارسے، دن کہ اسہ جون انا اسہ ہزوہ اس اگہ نا جوڑ مرے تو ج آجون اونا اٹ و پتینی نا سوب آن شریدار مرک -“ (بخاری و مسلم)
تعلقداری تا ہر چنگک و سوگی کن بدیہ ہم بھارت گجینی ء گڑاں اسے - اسٹ آتے اوار شاعنگ و تینا کنگ آتے چلک نارواٹ داڑکان ہر اہیت آتے ذکر کنگانے، اوقتا وڑ زبانی و جسمانی کوشت آتارے - مازی بدیہ غاک داڑان اسہ مونی دا ہیبت انا شاہدی ء ایترہ کہ بدیہ ترک آت اسٹ اٹی تینا ہیلم کن داخ مہر ارے، کہ او اوڑ کن مالی ایثار ہم کنگ کپک - نجی کریم بدیہ تنگ نا پارت کرسا اونا فاندہ ء پارے کہ دا اسٹ آتا بنگ آتے مرف کپک: ”اسٹ ایلو ء بدیہ مومسن ترسا کیو - داڑان تین پتینی مہر و دی مرک - واسٹ آتیان و جشی و کسٹ کاڑ مرف کپک -“ (مکلاوہ)
حضور نبی ہم تینا سنگت آتے و صحابہ کریم آک تین پتین ء بدیہ ترسا کریرہ - و دارواٹ اصول دادے کہ بدیہ تینا و نارواٹ تنگ - بدیہ اصل اٹ سخت و ہر انا چیدہ مرک - و سخت

”بے ہندا بندغ“ نا تنقیدی جات

”مزننگ“ ہمو مر یا ہیبت اکن پانک کہ پوسکن بینک تینا سوریا دغ ء چسا کیک، او اسر توار اس کفسا کیک - مطلب دا کہ ”مزننگ“ پوسکن بینک آ سادار کن استعمال مرک، بندغ کن منک - بندغ کن ہمو وخت استعمال مرک کہ مقصد بندغ ء کرکینگ تنگ نا مرے - ایلو لوز آتے ٹی دا پان کہ ہمو بندغ ء پانک کہ ہرا مھولی ء ہیبت اسے آ تینا مومن خرسا ہیبت کپک کہ ہرانا ہیبت جوان ثابت ہم منک کہ انت پانک؟ ہندا وخت ملال آن او دے پوسکن بینک آ مر اہیت اون تقیید ہر تنگک و پانک کہ پیوک آ سادار آنا رنڈرے -
(2) ”او بی ایم سی ٹی میڈیکل خوانا کہ“ (پ 46) -
”او بی ایم سی چاک کہ بی ایم سی ٹی میڈیکل خوانا کنگک تو ہرکس مرے او میڈیکل خوانا انجینئرنگ یا لاء (Law) تو خواہر و - دا پین ہیبت اسے کہ نا سیاستدان اس پارسیس کہ ”ای بی ایم سی آن بی اے کرینٹ -“
(3) ”کج آکرے ء کپس تو او سر پندر مرک او کد کون انت سٹے“، سلیم پارے (پ 46)
”مٹر کن لوز“ ”کوک“ استعمال کنگانے، کوک تو بھارت چکا چنہا ء پارہ - حالانکہ فاضل افسانہ نگار فاضل افسانہ نگار دا لوز ء استعمال کرینے او مٹر میڈیکل نا اسٹوڈنٹ اسے، دانا مطلب ء کہ بھارت چنگک اف - داڑکن اگہ لوز ”عاجز“ یا ”بھجڑ“ استعمال کنگا کہ تو جوان کس -
(4) ”شروع کرے تینا چھ نمبر ء - جوان ء کہ یات الو تے، نہ تو پشیم (1) ”تینا تینا ء چنگک کن نرڈسا بنانہ“ - (پ 40) (برچا ء)

شاہین بارانزنی
منگ کپک کہ دا بندغ شھی ء ہسپتال آ سر کرے جوان کرے یا گندہ کرے - بندغ تو شھی موسس، دا رواٹ پولیس انت کرے؟ ہسپتال اٹی شھی نا دارو دواس یا متو؟ دا سوال آتا چغ ء ورندی اس اف -
افسانہ ”بگ کپک“ اٹی اخباری صنعت ء بیگ ریکپ اڈ سٹے، حالانکہ فاضل افسانہ نگار تھیٹ ہم اخبار مالک (کارندہ اسے: شوکار) اسے - اگہ اخباری صنعت اٹی انقلاب اس انگ خواہے تو افسانہ لکھنگ نا ضرورت اف، بلکن عملی وڑاٹ انگ کیک - سوال ودی مرک کہ اٹنے مصوف ہندا کاریم نا بنا ء عملی وڑاٹ تھیٹ تینا ادارہ غاں مان کپک؟ افسانہ ”بے ہندا بندغ“ اٹی ہندا نشان تنگ نا کوشت کنگانے کہ غلظ آتے ٹی ہر مومریبت کس - و لے ایلو پارہ غاں خلقی آ مجلس آتے سٹی وڑاٹ ہم اڈا تنگانے -
افسانہ ”تینا دوآن“ ارے تو جوان ء افسانہ اس ہرائی کابو اس ہم ارے، و لے دا افسانہ ء حقیقت آن خوک کنگ نا جاگہ غا حقیقت آن مڑا کنگانے - ہرانا سوب آن افسانہ نا افسانویت عیبی مرک - دا افسانہ نا بھلا کوزار جیرم ء، ہرا کوشی آگڑاٹا کاروبار کنگک اسٹ میر جوڑ مرک - فاضل افسانہ نگار نا اسر زوری اس دا ہم ارے کہ افسانہ نا گڈرے ء جوان ء زبانی اٹی تنگ کتے - داکان بیوس ”بے ہندا بندغ“ اٹی گڑاں لوز یا جملہ غاک تینا مناسب جاگہ غا خشکپہ - یا چٹ ہڈی اسے آن پداو بھارت جوان مٹرہ، دن کہ شیف بیان کتکرہ:
(1) ”تینا تینا ء چنگک کن نرڈسا بنانہ“ - (پ 40)

دارو بیہ من ہیبت القوم تبا کل ورناتا ارے - باوہ کنا کہ مولا بخش کنگک، ہرا وخت کہ باوہ جیرس کج اس کنگک کتو کہ، لمہ ہم جیرس بنا تو اوقتا سنجالنگ مولا بخش نا زمواری کس - داسہ فریٹیک او دے پلو یڑ کریر، و لے داسہ او انت کنگک کرکیک؟ کج کنگک کتو کہ اتنے کہ او کج اس کتو بیس، ہندا سوب آن کج کنگک کتو کہ - دا افسانہ ٹی قوم انا ورناتے کابو (پیغام) تنگانے کہ او لک وخت ء نہادی سر پندر مسرتا ورناتی ٹی گڑاں کیر - آخا تو حایت بھارت خراب مرک -
”بیرہ اسہ ہیبت اس“ ہم اسہ جوان ء افسانہ اسے - داٹی اب نا تک اسٹ ہایت نا کرے - ماٹے - دا افسانہ ٹی نشان دا تنگانے کہ اسہ غریب ء بندغ اسے تینا پنا کن اسکول نا وودی ہلنگ کن کپک - و لے کسری گاڈی ٹی اسہ جلال پنی ء ”گندکپ“ اس اونا جبب آن پیسہ غالتے کتک - گندکپ آتیان اسٹ شے یا رہم ارے کہ دا غریب انگا بندغ ارا مانی متنگ ء ختک، او دے ارا مان بریک اوڑی ء ا لک - و لے جلال ڈزی ء ایلک - او ہندن ڈزی کرسا کرسا اسہ گاڈی سے آن چنگک اس ڈوک و لدا ختک کہ داٹی تو پین کج اف بیرہ قدرت نا فیصلہ غاتے تینا حق اٹی کنگک کپک - لے خوش نا وڑاٹ خواہے، بے غم انا وڑاٹ - داٹی دلیری و آتھی ہر قوم آک اوڑدہ مریرہ - ہندا سوب آن پارہ کہ خوشی نا سہا ت آتھی بندغ نا سہا ت آتھی سلوک آغم، ڈکھو ویل آ نظر تے، و ہندن غم، ڈکھو ویل اٹی کج آ سلوک آ خوشی ء وڈی لے - وڈم انا بوز اٹ غلے - دا ارا گڑا ء پیسہ مروک آ بندغ اسرات ء زنداس تہنگک اٹی سر سبب مرک - درد او خسر اس خواناٹ، فلم و تے فیس کب آختاٹ، اسہ بندغ اسے امریکہ ٹی کورنا س - مندے جوان کورنا وائرس تون جگک تس و دراخ جوڑ مس - ہرا تم ارا خاہوت ء سنا تھکل درک نا مومن آ اونا بنگ و خیر کنگ کن پیش تمار، ہرا تم گاڈی آن شیف مس، چنا نیازی و زیند غاک خوشی آن گل و بال مسر - ہندا ہیلم اسر ورناس پشول ء کشا، بوزا س کار کیرے - کورنا غاں جوڑ مروک آبا گاڈی آن ذمستی راسی اسے نا کتونی امر پیش تمک؟ دیوال بانگ اٹی کس کہ اوٹی سلوک آ اسٹ آ سم نکا کرے و دراخ جوڑ مروک آبا با کہ او نامون اٹی سٹی بنگک اٹی کس، جغ اٹی تے لگ - بابا ہموڑے تما کک - اونا گوازی کیک - اونا گوازی مامون ء کس خوشی نا بج آ سلوک آغم - ہندن بندغ تینے کوازی بگر اس کپک - ہمو بندغ کج ء گوازی اس کنگک کپک یا گوازی اسے نا جس ء بنگک کپک، ہرا دے گوازی ہف - یا گوازی ء پیسہ متک کن نت و وڈو خلونی تمک - تینا مامون ایون نا بندغ آتے نت وڈو خلنگ نا جغ ء تروٹی تمک - ورناک کماش آتے زند ء آزموندہ غاں فاندہ ہر فنگ کن اچتون سنگتی کیر - کجاری کیر - اوقتا کروک آ ہیبت آتے ملنڈ اٹی بال تقس - ہرا لک کماش آتے تمک اٹی اٹپہ، او لک اوقتا آزموندہ، مشاہدہ، زمانہ نا شیف بوزی ٹی اوقتا جید و کوشت آتیان ء خسر مسرہ - خیر کینر نا وڈ آن بیزار کس، کبکک خواسک - و لے اونا وڈا کسرہ - غم تے خوشی ٹی بدل کس - مطلب دا بندغ آ سلوک خوشی ء پیسہ مرے -

اسٹ ایلو نا بج آ سلوک مرک

و حیدر ہیر
دن کہ ہر خوشی نا بج آغم سلوک مرک، ہندن ہر غم انا بج آ خوشی ہم سلوک مرک - بندغ ہمو سناخا ء ہرا خوشی نا سہا ت آتھی سلوک آغم، ڈکھو ویل آ نظر تے، و ہندن غم، ڈکھو ویل اٹی کج آ سلوک آ خوشی ء وڈی لے - وڈم انا بوز اٹ غلے - دا ارا گڑا ء پیسہ مروک آ بندغ اسرات ء زنداس تہنگک اٹی سر سبب مرک - درد او خسر اس خواناٹ، فلم و تے فیس کب آختاٹ، اسہ بندغ اسے امریکہ ٹی کورنا س - مندے جوان کورنا وائرس تون جگک تس و دراخ جوڑ مس - ہرا تم ارا خاہوت ء سنا تھکل درک نا مومن آ اونا بنگ و خیر کنگ کن پیش تمار، ہرا تم گاڈی آن شیف مس، چنا نیازی و زیند غاک خوشی آن گل و بال مسر - ہندا ہیلم اسر ورناس پشول ء کشا، بوزا س کار کیرے - کورنا غاں جوڑ مروک آبا گاڈی آن ذمستی راسی اسے نا کتونی امر پیش تمک؟ دیوال بانگ اٹی کس کہ اوٹی سلوک آ اسٹ آ سم نکا کرے و دراخ جوڑ مروک آبا با کہ او نامون اٹی سٹی بنگک اٹی کس، جغ اٹی تے لگ - بابا ہموڑے تما کک - اونا گوازی کیک - اونا گوازی مامون ء کس خوشی نا بج آ سلوک آغم - ہندن بندغ تینے کوازی بگر اس کپک - ہمو بندغ کج ء گوازی اس کنگک کپک یا گوازی اسے نا جس ء بنگک کپک، ہرا دے گوازی ہف - یا گوازی ء پیسہ متک کن نت و وڈو خلونی تمک - تینا مامون ایون نا بندغ آتے نت وڈو خلنگ نا جغ ء تروٹی تمک - ورناک کماش آتے زند ء آزموندہ غاں فاندہ ہر فنگ کن اچتون سنگتی کیر - کجاری کیر - اوقتا کروک آ ہیبت آتے ملنڈ اٹی بال تقس - ہرا لک کماش آتے تمک اٹی اٹپہ، او لک اوقتا آزموندہ، مشاہدہ، زمانہ نا شیف بوزی ٹی اوقتا جید و کوشت آتیان ء خسر مسرہ - خیر کینر نا وڈ آن بیزار کس، کبکک خواسک - و لے اونا وڈا کسرہ - غم تے خوشی ٹی بدل کس - مطلب دا بندغ آ سلوک خوشی ء پیسہ مرے -

بندغ ارا ٹی

انشائیہ
..... ڈاکٹر سعید تسم
نسل ختم مس - بہر حال انسان تینا دماغ و علم ء آزموندہ اٹی ہیبت نسل انا بنا ء کرسا بنانے - و لے ہندن منے کہ اسہ بھک ٹی اونا کل علم، عقل، تجربہ سلینے - ایو نا دینیاتی کورنا وائرس نا وبا انسان تون انت انا کتو؟
اونا پوسکن آٹھی نظام، اونا ٹیکنا لوجی، اونا تجربہ و علم ہراڑاں اوٹو بے ء سر منے - اسر کورنا وائرس نامون اٹی کل فیل مسر - کورنا وائرس اسہ جوانی اس کرے کہ پوسکن آٹھی نظام نا جج آتے ہم کشا پاش کرے - بازار بندس - اسکول بندس - خلق ویران مس - سمیت بندس - ہیبت اللہ بند مس - نا کٹ کلب آتھی نیم دم ہوش آ زہیل آ بلاد آک اسٹ آتے ہسافکو آ دروش آک، و بچہ ہرا لگ بنار - زہیل آخن تینی عشق انا نشہ نا لیک کہ پین مہر بندغ تینا وڈاٹ اسر درخت اس ضرور غلے - داڑان زیبائی ء فطرت نا حسن و دلربائی نا ضرورت ء - بچل و مجرم و خوشبو انسان نا خوراک و اسٹ انا خوشیک ایرے - ہندن انسان کن و با (دین) نا جوڑی نا دروغ اٹی ہر وخت تباہی و بربادی ہم مرسا بنانے - انسان ہزار آ سال آتیان و اچتون موم ہم ترسا کرینے - سنگت ہم کنا کرینے لگھو سال مسٹ بھارت سادارک داؤ غا رآ مسنو، دن کہ ڈاٹا سار و پین قدرت نا سنگتک و نا جوڑ کیک، (متنگ کیک) ایو اوقتا نسل ء ہم ڈ غا رآن ختم کرینو - 1320ء اٹی دنیائی پچھ نا وتا - مومن بندغ او دے وڈو لک - ☆☆☆☆☆

